

plati sporočanja. Lepše rečeno, sodobno uvajanje je nemara prepoznavno po gesti vnaprejšnje *izključitve možnosti objektivnega* uvajanja, kar je, prvič, mogoče privedi v razmerje z nekim odporom, in sicer značilno človeškemu odporom do pojma, in drugič, v razmerje z nekim značilno sodobnim *načinom* izvajanja diskurza, načinom, ki temelji na vsesplošnem zamegljevanju formalnih plati sporočanja. Oglejmo si sedaj nekoliko podrobneje, kaj pomeni značilno človeški odpor do pojma, in nato, kako se v sodobnem izobraževalnem diskurzu uvaja element odsotnosti formalnega.

Odpor do pojmovnosti

Najprej bi veljalo poudariti naslednje: averzija do pojma in z njim povezanih grdih besed, kot so »abstraktno«, »mišljenje«, »objektivno« in, bogvâruj, »metafizično«, še zdaleč ni kaka posebna novost, kot predpostavlja danes splošno razširjeni *locus communis*. Niti slučajno, beg pred mišljenjem in izogibanje pojmu, izogibanje *srečanja s tujerodnostjo* (lastnega) pojma,² je prepoznavna in bistvena poteza človeškosti. Drugače rečeno, v tej averziji je moč prepoznati neki karakteristični vedenjski vzorec: gre za modus obstoja človeške vrste kot take. Mimogrede, to je tudi točka, v kateri bi bilo moč razpoznati napačni zastavek znamenitega Turingovega testa (gre za test, prek katerega se skuša razgaliti, ali je na drugi strani človek ali računalnik). Turing je zastavljal napačna vprašanja: testiranca bi moral čim prej nasloviti z vprašanjem, kaj pomeni pojem, ki ga je on sam – po možnosti večkrat – uporabil, in nato insistirati, dokler ne doseže odgovora. Če jo naslovljenec popiha in odcvirna na varno, potem smo lahko gotovi, da gre za človeka. Če še naprej odgovarja, lahko sklepamo, da je za zaslonom računalnik.

O tem, da je človek že od nekdaj sprt s pojmom, pa se lahko zgledno prepričamo, beroč Heglove uvodne vrstice k spisu *Kdo misli abstraktno?* (tekst je nastal leta 1807, se pravi v tistih – skladno s klišejem – ultimativno »metafizičnih« časih): »Misliti? Abstraktno? – *Sauve qui peut!* Reši se, kdor se more! Tako že slišim, kako razglša izdajalec, ki ga je kupil sovražnik, da bo ta sestavek govoril o metafiziki. Zakaj *metafizika* je

2 S to sintagmo – izogibanje srečanja s tujerodnostjo (lastnega) pojma – skušamo izpostaviti, da ima odpor do mišljenja dve razsežnosti: prva razsežnost, skicirana zgoraj, zadeva pregovorno dolgočasnost in napor, ki ga človek izkusi, ko se giblje v mediju abstraktnega in ne-neposrednega pomena; druga razsežnost pa meri na instanco resnice in obnemorenje, izkušeno ob srečanju z neresničnostjo lastne (predpostavljene) vednosti, in jo najbolje povzema Heglov opis negativnega izkustva naravne zavesti, izkustva, doživetega ob soočenju z resnico lastnega pojma: »Vtem ko pa se sama kampak neposredno ima za realno vedenje, ima ta pot zanjo le negativen pomen in ji celo velja za izgubo same sebe, kar je realizacija pojma, zakaj na tej poti izgubi svojo resnico.« (Hegel, 1998: 54)